

Stručni članak
UDK 811.161.2'242:811.163.42'367.6

Primljen 08. 10. 2004.
Prihvaćen 18. 12. 2004.

KAKO UKRAJINSKI GOVORNICI USVAJAJU POJEDINE HRVATSKE VRSTE RIJEČI

Tetyana Fuderer

Filozofski Fakultet, Zagreb (vanjski suradnik)

U ovom se radu uspoređuju morfološki sustavi hrvatskoga i ukrajinskoga jezika te se na temelju te usporedbe prikazuju poteškoće u procesu ovladavanja deklinacijama imenica i pridjeva, stupnjevanjem pridjeva, nenaglašenim oblicima zamjenica i sprezanjem glagola hrvatskoga književnog jezika.

Gljučne riječi: hrvatska morfologija, ukrajinska morfologija, vrste riječi, imenice, pridjevi, zamjenice, glagoli, sklonidba, stupnjevanje, vremena.

Hrvatski i ukrajinski srodni su jezici. Hrvatski pripada južnoslavenskoj grupi jezika, a ukrajinski – istočnoslavenskoj. To znači da su u mnogočemu slični: postoji puno sličnosti u fonološkim sustavima, puno sličnosti i podudaranja na leksičkoj razini, a može se govoriti i o sličnostima i podudaranjima na gramatičkoj razini (morfološkoj i sintaktičkoj), ali istovremeno ima određenih poteškoća koje mogu biti veće ili manje kada govornik jednoga slavenskog jezika želi savladati drugi slavenski jezik (Strani jezici 1 – 2, 2004:183 – 188). U prethodnom svom radu već sam govorila o osobitostima fonološkog sustava hrvatskoga književnog jezika u odnosu na ukrajinski književni jezik. U ovom bih radu htjela obratiti pozornost na osobitosti hrvatskoga morfološkog sustava u odnosu na morfološki sustav ukrajinskoga jezika, pokazati na kakve poteškoće nailazi govornik ukrajinskoga jezika u ovladavanju pojedinih vrsta riječi i gramatičkih kategorija hrvatskoga književnog jezika.

Poteškoće na razini morfologije kod ukrajinskih govornika javljaju se već na fleksijskoj razini kada treba odrediti kojega su roda pojedine promjenjive riječi. I u ukrajinskom i u hrvatskom jeziku promjenjive riječi mogu biti muškoga, ženskoga i srednjega roda. A poteškoće nastaju pri određivanju roda imenica koje u hrvatskom i ukrajinskom jeziku zvuče isto i imaju isto značenje (to se posebno odnosi na posuđenice). Na primjer, u hrvatskom su jeziku imenice *auto*, *kupe*, *radio*, *taksi* muškoga roda, a u ukrajinskom su imenice *avto*, *kupe*, *radio*, *taksi* srednjega roda.

Do brojnih poteškoća dolazi kad Ukrajinac ovladava vrstama riječi hrvatskoga jezika. U hrvatskome jeziku, kao i u ukrajinskom, ima 10 vrsta riječi (ponekad se gledanja na broj vrsta riječi ne podudaraju). To su imenice (*imennyk*), pridjevi (*prykmetnyk*), brojevi (*čyslivnyk*), zamjenice (*zajmennyk*), glagoli (*dijeslovo*), prilozi (*pryslivnyk*), prijedlozi (*pryjmennyk*), veznici (*spolučnyk*), čestice (*častka*) i uzvici (*vyguk*).

U članku se opisuju poteškoće do kojih dolazi kod govornika, kojima je materinski jezik ukrajinski, u ovladavanju pojedinim vrstama riječi hrvatskoga književnog jezika.

1. IMENICE

Gramatičke su osobine imenica rod, broj, padež. U prethodnom odlomku već je rečeno da promjenjive riječi u hrvatskom i ukrajinskom jeziku mogu biti muškoga, ženskoga i srednjega roda i da kod ukrajinskih govornika određivanje roda imenica koje u oba jezika zvuče isto i imaju isto značenje može izazivati određene poteškoće.

U hrvatskom i ukrajinskom jeziku imenice mogu imati jedninu i množinu.

I u jednom i u drugom jeziku ima sedam padeža. To su: nominativ (*nazyvnyj*), genitiv (*rodovyyj*), dativ (*daval'nyj*¹), akuzativ (*znahidnyj*), vokativ (*klyčnyj*)², lokativ (*miscevyj*) i instrumental (*orudnyj*).³ Da bismo lakše uočili različitosti, odnosno, mogli govoriti o poteškoćama pri sklanjanju (dekliniranju), ponajprije ćemo usporediti paradigme.

1.1. Imenice muškoga roda na suglasnik

Hrvatski

Jednina

N.	stol	gost	prijatelj
G.	stola	gosta	prijatelja
D.	stolu	gostu	prijatelju
A.	stol	gosta	prijatelja
V.	stole!	goste!	prijatelju!
L.	(o)stolu	gostu	prijatelju
I.	stolom	gostom	prijateljem

Nastavci

N.	—	Ø
G.	—	/a/
D.	—	/u/
A.	—	Ø, /a/
V.	—	/e/, /u/
L.	—	/u/
I.	—	/om/, /em/

Ukrajinski

N.	stil	gist'	pryjatelj'
R.	stola	gost'a ¹	pryjatelj'a
D.	stolu (stolovi)	gost'u (gostevi)	pryjatelj'u (pryjatelevi)
Z.	stil	gost'a	pryjatelj'a
O.	stolom	gostem	prijatelem
M.	(na) stoli	gostevi (gost'u)	pryjatelevi
Kl.	stole	gost'u	pryjatelj'u

Nastavci

N.	—	Ø
R.	—	/a/
D.	—	/u/, /ovi/, /evi/
Z.	—	Ø, /a/
O.	—	/om/, /em/
M.	—	/i/, /evi/
Kl.	—	/e/, /u/

Hrvatski**Ukrajinski****Množina**

N. stolovi	gosti	prijatelji
G. stolova	gostiju	prijateljima
D. stolovima	gostima	prijateljima
A. stolove	goste	prijatelje
V. stolovi!	gosti!	prijatelji!
L. (o)stolovima	gostima	prijateljima
I. stolovima	gostima	prijateljima

N. stoly	gosti	pryjateli
R. stoliv	gostej	pryjateljiv
D. stolam	gost'am	pryjatelj'am
Z. stoly	gostej	pryjateljiv
O. stolamy	gost'amy	prijatelj'amy
M. (na) stolah	gost'ah	pryjatelj'ah
Kl. stoly	gosti	pryjateli

Nastavci

N. —	/i/
G. —	/a/, /iju/
D. —	/ima/
A. —	/e/
V. —	/i/
L. —	/ima/
I. —	/ima/

Nastavci

N. —	/y/, /i/
R. —	/iv/, /ej/
D. —	/am/
Z. —	/y/, /iv/, /ej/
O. —	/amy/
M. —	/ah/
Kl. —	/y/, /i/

Iz gore navedenih usporedbi vidi se da najviše poteškoća kod ukrajinskih govornika izaziva množina imenica muškoga roda na suglasnik. Osim toga, osobitost je hrvatskoga jezika naspram ukrajinskoga postojanje duge množine, kada se jednosložne osnove u množini obično produžuju množinskim umetkom -ov-. Na primjer, u hrvatskom jeziku imamo *vuk – vukovi, drug – drugovi, bog – bogovi, znak – znakovi*, a u ukrajinskom: *vovk – vovky, drug – druzi, bog – bogy, znak – znaky*. Iz ove se usporedbe može uočiti da do problema dolazi kod usvajanja kompletne paradigme množine imenica muškoga roda na suglasnik (djelomično uz iznimku nominativa i vokativa množine). Ali kada ukrajinski govornik svlada paradigmu, može uočiti i to da su u dativu, lokativu i instrumentalu množine nastavci isti, što je na neki način prednost jer je lakše za pamćenje.

1.2. Imenice muškoga roda na -o**Hrvatski****Ukrajinski****Jednina**

N. pepeo	auto	radio	Marko	Lujo	N. bat'ko	Petro
G. pepela	auta	radija	Marka	Luje	R. bat'ka	Petra
D. pepelu	autu	radiju	Marku	Luji	D. bat'kovi (bat'ku)	Petrovi (Petru)
A. pepeo	auto	radio	Marka	Luju	Z. bat'ka	Petra
V. pepele!	auto!	radio!	Marko!	Lujo!	O. bat'kom	Petrom

L.(o)pepelu autu radiju Marku Luji M. (na) bat'kovi (bat'ku)Petrovi (Petri)
 I. pepelom autom radijem Markom Lujom Kl. bat'ku Petre

Nastavci

N. — /o/
 G. — /a/, /e/
 D. — /u/, /i/
 A. — /o/, /a/, /u/
 V. — /e/, /o/
 L. — /u/, /i/
 I. — /om/, /em/

Nastavci

N. — /o/
 R. — /a/
 D. — /ovi/, /u/
 Z. — /a/
 O. — /om/
 M. — /ovi/, /u/, /i/
 Kl. — /u/, /e/

Iz ove se usporedbe vidi da do poteškoća može doći kod sklanjanja imenica odmila: *Anto, babo, Bogo, Braco, Franjo, Gogo, Krešo, Krumo, Miro, Niko, Pero* i imenica poput *medo, striko, ujo, zeko*, te u ovladavanju dativom, akuzativom, vokativom imenica muškoga roda na -o te imenica muškoga roda na -io (radi se o stranim riječima i stranim imenima kao što su, na primjer, *Mario, Fabio, Tokio*).

Hrvatski**Množina**

N. pepeli auti
 G. pepela auta
 D. pepelima autima
 A. pepele aute
 V. pepeli! auti!
 L. (o) pepelima autima
 I. pepelima autima

Nastavci

N. — /i/
 G. — /a/
 D. — /ima/
 A. — /e/
 V. — /i/
 L. — /ima/
 I. — /ima/

Ukrajinski

N. bat'ky
 R. bat'kiv
 D. bat'kam
 Z. bat'kiv
 O. bat'kam
 M. (na) bat'kah
 Kl. bat'ky

Nastavci

N. — /y/
 R. — /iv/
 D. — /am/
 Z. — /iv/
 O. — /am/
 M. — /ah/
 Kl. — /y/

Dakle, iz ovoga je lako uočiti da određeni problemi mogu nastati pri usvajanju sklanjanja imenica muškoga roda na -o u množini.

1.3. Imenice muškoga roda na -a**Hrvatski****Ukrajinski****Jednina**

N. vojvoda	N. vojevoda
G. vojvode	R. vojevody
D. vojvodi	D. vojevodi
A. vojvodu	Z. vojevodu
V. vojvodo!	O. vojevodoju
L. (o) vojvodi	M. (na) vojevodi
I. vojvodom	Kl. vojevodo

Nastavci

N. — /a/
G. — /e/
D. — /i/
A. — /u/
V. — /o/
L. — /i/
I. — /om/

Nastavci

N. — /a/
R. — /y/
D. — /i/
Z. — /u/
O. — /oju/
M. — /i/
Kl. — /o/

Na temelju usporedbe možemo zaključiti da i kod ovladavanja sklanjanjem imenica muškoga roda na -a dolazi do poteškoća, pogotovo kada se radi o genitivu i instrumentalu jednine.

Hrvatski**Ukrajinski****Množina**

N. vojvode	N. vojevody
G. vojvoda	R. vojevod
D. vojvodama	D. vojevodam
A. vojvode	Z. vojevod
V. vojvode!	O. vojevodamy
L. (o) vojvodama	M. (na) vojevodah
I. vojvodama	Kl. vojevody

Nastavci

N. — /e/
G. — /a/
D. — /ama/
A. — /e/

Nastavci

N. — /y/
R. — Ø
D. — /am/
Z. — Ø

V. — /e/	O. — /amy/
L. — /ama/	M. — /ah/
I. — /ama/	Kl. — /y/

Kao što vidimo, paradigme množine imenica muškoga roda na -a u ukrajinskom i hrvatskom jeziku imaju velik broj različitosti. Što više različitosti ima, dolazi do više poteškoća.

Ipak, najviše poteškoća izazivaju one imenice stranoga podrijetla koje su u hrvatskom jeziku muškoga, a u ukrajinskom jeziku uglavnom srednjega roda i koje se ne dekliniraju. To su, na primjer, imenice muškoga roda na -e (*dosje, bife, atelje, ataše*), imenice muškoga roda na -u (*intervju, kakadu*), imenice muškoga roda na -i (*taksi, poni, reli, viski*) te hrvatska vlastita imena i strana vlastita imena na -e i -i: *Hrvoje, Ante, Miki, Ghandi, Rimini*.

1.4. Imenice ženskoga roda na -a

Hrvatski

Ukrajinski

Jednina

N. sestra	zemlja	N. sestra	zeml'a
G. sestre	zemlje	R. sestry	zemli
D. sestri	zemlji	D. sestri	zemli
A. sestru	zemlju	Z. sestru	zeml'u
V. sestro!	zemljo!	O. sestroju	zemleju
L. (o) sestri	zemlji	M. (na) sestri	zemli
I. sestrom	zemljom	Kl. sestro	zemle

Nastavci

N. — /a/
G. — /e/
D. — /i/
A. — /u/
V. — /o/
L. — /i/
I. — /om/

Nastavci

N. — /a/
R. — /y/
D. — /i/
Z. — /u/
O. — /oju/, /eju/
M. — /i/
Kl. — /o/, /e/

Hrvatski

Ukrajinski

Množina

N. sestre	zemlje	N. sestry	zemli
G. sestara	zemaalja	R. sester	zemel'

D. sestrama	zemljama	D. sestram	zeml'am
A. sestre	zemlje	Z. sester	zemel'
V. sestre!	zemlje!	O. sestramy	zeml'amy
L. (o) sestrama	zemlji	M. (na) sestrah	zeml'ah
I. sestrama	zemljama	Kl. sestry	zemli

Nastavci

N. —	/e/
G. —	/a/
D. —	/ama/
A. —	/e/
V. —	/e/
L. —	/ama/
I. —	/ama/

Nastavci

N. —	/y/, /i/
R. —	Ø
D. —	/am/
Z. —	Ø
O. —	/amy/
M. —	/ah/
Kl. —	/y/, /i/

Kod ovladavanja sklanjanjem jednine i množine imenica ženskog roda na -a dolazi do sličnih poteškoća kao i kod ovladavanja sklanjanjem jednine i množine imenica muškoga roda na -a. U hrvatskom se jeziku kod sklanjanja imenica ženskog roda na -a u genitivu množine pojavljuje nepostojano a.

1.5. Imenice ženskoga roda na suglasnik**Hrvatski****Ukrajinski****Jednina**

N. noć	ljubav	N. nič	l'ubov
G. noći	ljubavi	R. noći	l'ubovi
D. noći	ljubavi	D. noći	l'ubovi
A. noć	ljubav	Z. nič	l'ubov
V. noći!	ljubavi!	O. ničč'u	l'ubov''ju ⁴
L. (o) noći	ljubavi	M. (na) noći	l'ubovi
I. noći (noću)	ljubavi (ljubavlju)	Kl. noče	l'ubove

Nastavci

N. —	Ø
G. —	/i/
D. —	/i/
A. —	Ø
V. —	/i/
L. —	/i/
I. —	/i/ (/u/)

Nastavci

N. —	Ø
R. —	/i/
D. —	/i/
Z. —	Ø
O. —	/u/
M. —	/i/
Kl. —	/e/

Hrvatski**Ukrajinski****Množina**

N. noći	ljubavi	N. noči	l'ubovi
G. noći	ljubavi	R. nočej	l'ubovej
D. noćima	ljubavima	D. nočam	l'ubov'am
A. noći	ljubavi	Z. noči	l'ubovi
V. noći!	ljubavi!	O. nočamy	l'ubov'amy
L. (o) noćima	ljubavima	M. (na) nočah	l'ubov'ah
I. noćima	ljubavima	Kl. noči	l'ubovi

Nastavci

N. — /i/
G. — /i/
D. — /ima/
A. — /i/
V. — /i/
L. — /ima/
I. — /ima/

Nastavci

N. — /i/
R. — /ej/
D. — /am/
Z. — /i/
O. — /amy/
M. — /ah/
Kl. — /i/

Ovladavanje sklanjanjem jednine i množine imenica ženskoga roda na suglasnik neće izazivati veće poteškoće u ukrajinskih govornika jer nema puno inačica nastavaka.

1.6. Imenice srednjega roda na -o i -e (imenice srednjega roda s istosložnom promjenom)

Hrvatski**Ukrajinski****Jednina**

N. selo	polje	N. selo	pole
G. sela	polja	R. sela	pol'a
D. selu	polju	D. selu	pol'u
A. selo	polje	Z. selo	pole
V. selo!	polje!	O. selom	polem
L. (o) selu	polju	M. (na) seli	poli
I. selom	poljem	Kl. selo	pole

Nastavci

N. — /o/, /e/
G. — /a/
D. — /u/

Nastavci

N. — /o/, /e/
R. — /a/
D. — /u/

A. — /o/, /e/	Z. — /o/, /e/
V. — /o/, /e/	O. — /om/, /em/
L. — /u/	M. — /i/
I. — /om/, /em/	Kl. — /o/, /e/

Hrvatski**Ukrajinski****Množina**

N. sela	polja	N. sela	pol'a
G. sela	polja	R. sil	poliv
D. selima	poljima	D. selam	pol'am
A. sela	polja	Z. sela	pol'a
V. sela!	polja!	O. selamy	pol'amy
L. (o) selima	poljima	M. (na) selah	pol'ah
I. selima	poljima	Kl. sela	pol'a

Nastavci

N. — /a/	N. — /a/
G. — /a/	R. — Ø, /iv/
D. — /ima/	D. — /am/
A. — /a/	Z. — /a/
V. — /a/	O. — /amy/
L. — /ima/	M. — /ah/
I. — /ima/	Kl. — /a/

Paradigme jednine imenica srednjega roda gotovo su identične (iznimka su nastavci u lokativu jednine). Poteškoće možemo očekivati pri sklanjanju imenica srednjega roda s istosložnom promjenom u množini, posebice u genitivu, dativu, instrumentalu i lokativu.

1.7. Imenice srednjega roda s proširenom osnovom

U hrvatskom su jeziku imenice srednjega roda s proširenom osnovom imenice koje imaju u osnovi nominativa, akuzativa i vokativa jedan slog manje nego u ostalim padežima (*drvo, ime, breme, pleme, sjeme, tele, tjeme*, itd.). U ostalim se padežima tim imenicama dodaju sufiksi -en- ili -et-. U ukrajinskom jeziku takve imenice u nominativu jednine imaju nastavak -a, a kod sklanjanja u genitivu, dativu i lokativu imaju sufikse

-en-, -at-, -jat- (*im'ja, plem'ja, tel'a, tim'ja, poros'a, slonen'a*, itd.).

Hrvatski**Jednina**

N. ime	tele
G. imena	teleta
D. imenu	teletu
A. ime	tele
V. ime!	tele!
L. (o) imenu	teletu
I. imenom	teletom

Nastavci

N. —	/e/
G. —	/a/
D. —	/u/
A. —	/e/
V. —	/e/
L. —	/u/
I. —	/om/

Hrvatski**Množina**

N. imena	drveta
G. imena	drveta
D. imenima	drvetima
A. imena	drveta
V. imena!	drveta!
L. imenima	drvetima
I. imenima	drvetima

Nastavci

N. —	/a/
G. —	/a/
D. —	/ima/
A. —	/a/
V. —	/a/
L. —	/ima/
I. —	/ima/

Ukrajinski

N. im"ja	tel'a
R. imeni	tel'aty
D. imeni	tel'ati
Z. im"ja	tel'a
O. im"jam, imenem	tel'am
M. (na) imeni	tel'ati
Kl. im"ja	tel'a

Nastavci

N. —	/a/
R. —	/i/, /y/
D. —	/i/
Z. —	/a/
O. —	/am/, /em/
M. —	/i/
Kl. —	/a/

Ukrajinski

N. imena	tel'ata
R. imen	tel'at
D. imenam	tel'atam
Z. imena	tel'at
O. imenamy	tel'atamy
M. (na) imenah	tel'atah
Kl. imena	tel'ata

Nastavci

N. —	/a/
R. —	Ø
D. —	/am/
Z. —	/a/, Ø
O. —	/amy/
M. —	/ah/
Kl. —	/a/

Sklanjanje imenica srednjega roda s proširenom osnovom također će izazivati poteškoće kod ukrajinskih govornika.

Za razliku od ukrajinskoga književnog jezika, hrvatske imenice poput *tele, janje, prase, ždrijebe* i još neke druge nemaju množine, nego je nadoknađuju zbirnom imenicom: *telad, janjad, prasad, ždrjebad*, itd. U ukrajinskome imamo: *tel'a – tel'ata, jagn'a – jagn'ata, poros'a – poros'ata, loša – lošata*.

Najviše poteškoća kod govornika ukrajinskoga jezika izaziva sklanjanje imenica tuđeg porijekla koje završavaju na -a (*Managua, Nikaragva* itd.), -u (*kakadu, Peru* itd.), -e (*ataše, Dante* itd.), -o (*Hugo, Rousseau [Rūsō]* itd.), -i (*Benghazi [Bengazi], Marconi [Markoni]* itd.), jer se u ukrajinskom jeziku vlastite i opće imenice čija osnova završava na -a (*amplua, boa, D'uma* itd.), -u (*interv''ju, men'u, šou* itd.) -o (*Borneo, libreto, Ontario* itd.), -e (*rez'ume, Tuapse, turne* itd.), -i (*taksi, Tbilisi* itd.), ne sklanjaju.

2. PRIDJEVI

Gramatička obilježja pridjeva su rod, broj, padež, stupnjevanje. U hrvatskome jeziku, po načinu kako opisuju imenicu, pridjevi mogu biti u neodređenom i određenom obliku. Neodređenim pridjevom predmet se kvalificira, utvrđuje kakav je (npr. *crveni cvijet*). Određenim pridjevom predmet se identificira, utvrđuje se kakav je (npr. *crven cvijet*).

2.1. Pridjevi neodređenoga oblika i njihova deklinacija

U ukrajinskom jeziku ne postoje oblici koji bi u potpunosti odgovarali pridjevima neodređenoga ili određenoga oblika. Ovisno o morfemskom sastavu neki pridjevi u ukrajinskom jeziku mogu imati kratak i pun oblik (npr. *poven* (pun) i *povnyj* (puni), *zelen* (zelen) i *zelenyj* (zeleni)). Iz navedenih primjera moglo bi se zaključiti da u ukrajinskom jeziku kratki oblik pridjeva odgovara neodređenom obliku, a puni oblik određenom obliku pridjeva. Međutim to nije tako, jer se kratki pridjevi u ukrajinskom jeziku upotrebljavaju samo u nominativu i akuzativu jednine muškog roda te nemaju posebne oblike za rod, broj i padež (nemaju svoju paradigmu). Određeni i neodređeni pridjevi u hrvatskom jeziku, međutim, razlikuju se nastavcima i naglaskom (imaju različitu paradigmu). Kratki pridjevi i neodređeni pridjevi razlikuju se i svojom sintaktičkom funkcijom. U hrvatskome jeziku pridjevi neodređenoga oblika mogu biti dio imenskoga predikata, dok kratki pridjevi u ukrajinskome jeziku mogu biti ne samo dio imenskoga predikata nego i atribut. U ukrajinskom jeziku puni pridjevi mogu imati dva oblika – prošireni (*nest'agnena forma*) i neprošireni (*st'agnena forma*). Prošireni oblik pridjeva može se rabiti u ženskom i srednjem rodu nominativa i akuzativa jednine te u nominativu i akuzativu množine /npr. *zelenaja* (Nom. jed. ž.r.), *zelenije* (Nom. jed. s.r), *zeleniji* (Nom. mn.)/. Prošireni oblik pridjeva uglavnom je stilski obilježen. Takve pridjeve susrećemo obično u usmenom stvaralaštvu, frazemima i poeziji. U hrvatskome jeziku ne postoje oblici koji bi odgovarali navedenim oblicima u ukrajinskom jeziku. Treba naglasiti da se u ukrajinskom jeziku kratki oblici pridjeva za razliku od punih upotrebljavaju puno rjeđe. Osim toga, nemaju svi pridjevi kratki oblik. Stoga uporaba neodređenog i određenog oblika može kod govornika ukrajinskog jezika izazivati poteškoće. Dioba na određeni i neodređeni oblik slabo se provodi i na kajkavskome području

u Hrvatskoj, stoga velik broj hrvatskih govornika ova dva oblika ne rabi uvijek ispravno.

Pridjevi u neodređenom obliku, osim nominativa, genitiva, dativa, akuzativa i lokativa jednine muškoga roda te genitiva, dativa i lokativa jednine srednjega roda, imaju nastavke imeničke deklinacije.

Jednina

	Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N.	crven (kònj)	crvena (rúža)	crveno (líce)
G.	crvena (kònja)	crveně(rúžě)	crvena (líca)
D.	crvenu (kònju)	crvenoj (rúži)	crvenu (lícu)
A.	crvena (kònja) ili crven (cvijet)	crvenu (rúžu)	crveno (líce)
V.	-	-	-
L.	(o) crvenu (kònju)	crvenoj (rúži)	crvenu (lícu)
I.	crvenim (kònjem)	crvenom (rúžom)	crvenim (lícem)

Množina

	Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N.	crveni (kònji)	crvene (rúže)	crvena (líca)
G.	crvenih (kònjā)	crvenih (rúžā)	crvenih (líca)
D.	crvenim, crvenima (kònjima)	crvenim, crvenima (rúžama)	crvenim, crvenima (lícima)
A.	crvene (kònje)	crvene (rúže)	crvena (líca)
V.	-	-	-
L.	(o) crvenim, crvenima (kònjima)	crvenim, crvenima (rúžama)	crvenim, crvenima (lícima)
I.	crvenim, crvenima (kònjima)	crvenim, crvenima (rúžama)	crvenim, crvenima (lícima)

2.2. Hrvatski pridjevi u određenom obliku, kao i pridjevi u ukrajinskom jeziku, imaju posebnu pridjevnu deklinaciju.

Muški rod

Hrvatski

Ukrajinski

Jednina

N.	crveni	N.	červonyj
G.	crvenog, crvenoga	R.	červonogo
D.	crvenom, crvenome, crvenomu	D.	červonomu
A.	crvenog, crvenoga, crveni	Z.	červonogo, červonyj
V.	crveni	O.	červonym
L.	(o) crvenom, crvenome, crvenomu	M.	(na) červonomu, červonim
I.	crvenim	Kl.	červonyj

Nastavci

N.	— /i/
G.	— /og/, /oga/
D.	— /om/, /ome/, /omu/
A.	— /og/, /oga/, /i/
V.	— /i/
L.	— /om/, /ome/, /omu/
I.	— /im/

Nastavci

N.	— /yj/
R.	— /ogo/
D.	— /omu/
Z.	— /ogo/, /yj/
O.	— /ym/
M.	— /omu/, /im/
Kl.	— /yj/

Iz navedenih usporedbi vidi se da sklanjanje određenih pridjeva muškog roda ne bi trebalo izazvati veće poteškoće kod govornika ukrajinskog jezika, osim možda dativa i lokativa, koji u hrvatskom jeziku imaju nekoliko varijanata nastavaka, i donekle kod usvajanja genitiva i akuzativa (akuzativ nije teško usvojiti kada su usvojeni nominativ i genitiv).

Ženski rod**Hrvatski****Jednina**

N.	črvenā
G.	črvenē
D.	črvenōj
A.	črvenū
V.	črvenā
L.	(o) črvenōj
I.	črvenōm

Ukrajinski

N.	červona
R.	červonoji
D.	červonij
Z.	červonu
O.	červonoju
M.	(na) červonij
Kl.	červona

Nastavci

N.	— /a/
G.	— /e/
D.	— /oj/
A.	— /u/
V.	— /a/
L.	— /oj/
I.	— /om/

Nastavci

N.	— /a/
R.	— /oji/
D.	— /ij/
Z.	— /u/
O.	— /oju/
M.	— /ij/
Kl.	— /a/

Nastavci pridjeva određenog oblika ženskoga roda razlikuju se u svim padežima osim u nominativu i vokativu. Stoga će ovladavanje sklanjanjem pridjeva ženskoga roda izazivati poteškoće kod ukrajinskih govornika.

Srednji rod
Hrvatski

Ukrajinski

Jednina

N. <i>črvenō</i>	N. <i>červone</i>
G. <i>črvenōg, črvenōga</i>	R. <i>červonogo</i>
D. <i>črvenōm, črvenōme, črvenōmu</i>	D. <i>červonomu</i>
A. <i>črvenō</i>	Z. <i>červone</i>
V. <i>črvenō</i>	O. <i>červonym</i>
L. (o) <i>črvenōm, črvenōme, črvenōmu</i>	M. (na) <i>červonomu, červonim</i>
I. <i>črvenīm</i>	Kl. <i>červone</i>

Nastavci

N. — /o/
G. — /og/, /oga/
D. — /om/, /ome/, /omu/
A. — /o/
V. — /o/
L. — /om/, /ome/, /omu/
I. — /im/

Nastavci

N. — /e/
R. — /ogo/
D. — /omu/
Z. — /e/
O. — /ym/
M. — /omu/, /im/
Kl. — /e/

Usvajanje sklanjanja određenih pridjeva srednjega roda odvijat će se po analogiji prema usvajanju sklanjanja određenih pridjeva muškoga roda.

Hrvatski
Množina

Ukrajinski

Hrvatski

Muški rod

N. <i>črveni</i>
G. <i>črvenih</i>
D. <i>črvenīm, črvenīma</i>
A. <i>črvenē</i>
V. <i>črveni</i>
L. (o) <i>črvenīm, črvenīma</i>
I. <i>črvenīm, črvenīma</i>

Ženski rod

N. <i>červoni</i>
R. <i>červonyh</i>
D. <i>červonym</i>
Z. <i>červoni, červonyh</i>
O. <i>červonymy</i>
M. (na) <i>červonyh</i>
Kl. <i>červoni</i>

Srednji rod

<i>črvenē</i>	<i>črvenā</i>
<i>črvenih</i>	<i>črvenih</i>
<i>črvenīm, črvenīma</i>	<i>črvenīm, črvenīma</i>
<i>črvenē</i>	<i>črvenā</i>
<i>črvenē</i>	<i>črvenā</i>
<i>črvenīm, črvenīma</i>	<i>črvenīm, črvenīma</i>
<i>črvenīm, črvenīma</i>	<i>črvenīm, črvenīma</i>

Nastavci

N. — /i/, /e/, /o/
G. — /ih/
D. — /im/, /ima/
A. — /e/, /a/

Nastavci

N. — /i/
R. — /yh/
D. — /ym/
Z. — /i/, /yh/

V. — /i/, /e/, /a/	O. — /ymy/
L. — /im/, /ima/	M. — /yh/
I. — /im/, /ima/	Kl. — /i/

Nastavci hrvatskih određenih pridjeva u dativu, lokativu i instrumentalu množine također se razlikuju od ukrajinskih. Nastavci u genitivu nisu isti, ali su slični. Olakšanje za ukrajinske govornike bit će činjenica da su ti nastavci u svim trima padežima isti. Još je jedna osobitost hrvatskoga književnog jezika naspram ukrajinskom: u hrvatskome jeziku pridjevi i u množini imaju rod, dok u ukrajinskom jeziku pridjevi u množini nemaju roda.

2.3. Komparacija (stupnjevanje) pridjeva

U ukrajinskom i hrvatskom jeziku razlikujemo tri stupnja komparacije pridjeva: pozitiv (*zvyčajnyj stupinj*), komparativ (*vyščyj stupinj*) i superlativ (*najvyščyj stupinj*). U ukrajinskom jeziku komparativ ima dva oblika: jednostavni i složeni. Jednostavni oblik komparativa tvori se od osnove pridjeva u pozitivu dodavanjem sufiksa -iš-, -š- i pridjevskih nastavaka: *bilyj – bil+iš-yj, bil+iš-a, bil+iš-e, bil+iš-i, solodkyj – solod+š-yj, solod+š-a, solod+š-e, solod+š-i*.

Neki pridjevi tvore komparativ od druge osnove mimo određenih pravila: *velykyj – bil'šyj (velik – veći), garnyj – kraščyj (lijep – ljepši), malyj – menšyj (mali – manji), poganyj – giršyj (zao – gori)*.

Složeni oblik komparativa tvori se pomoću riječi *biljš (menš)* i pridjeva u pozitivu: *bil'š solodkyj, menš solodkyj*.

U hrvatskome jeziku komparativ pridjeva tvori se pomoću nastavaka -i (uz pojavu alternacija na kraju osnove), -iji te -ši: *bijel – bijelji, sladak – slađi, slan – slaniji, lijep – ljepši*.

Četiri pridjeva tvore komparativ mimo određenih pravila: *dobar – bolji, zao – gori, malen – manji, velik – veći*. Isti pridjevi, osim pridjeva *dobar*, tvore u ukrajinskome jeziku komparativ od druge osnove.

U hrvatskome jeziku ne postoji složeni oblik komparativa.

U ukrajinskome jeziku postoje tri oblika superlativa: jednostavni (*solodkyj – najsolodšyj*), sastavljeni (*solodkyj – jaknajsolodšyj*) i složeni (*solodkyj – najbil'š (najmenš) solodkyj*). Jednostavni oblik superlativa tvori se na sličan način kao i superlativ u hrvatskome jeziku. Dakle, tvorba superlativa neće izazivati kod govornika ukrajinskog jezika veće poteškoće, pod uvjetom da je prethodno bio dobro svladan komparativ čiji je način tvorbe sasvim drugačiji od načina tvorbe dvaju oblika komparativa ukrajinskoga jezika.

4. ZAMJENICE

Kod zamjenica, osim sklanjanja, jedan od većih problema za ukrajinskog je govornika ovladavanje nenaglašenim (enklitičkim) oblicima osobnih zamjenica: *Ja sam nju vidjela. Ja sam je vidjela*. Ukrajinac će uvijek upotrijebiti naglašeni oblik, po analogiji prema

ukrajinskom jeziku, u kojem nenaglašenih oblika nema.

5. GLAGOLI

Glagoli su svakako najzanimljivija vrsta riječi za usporedbu. Naravno da će kod ovladavanja svim gramatičkim kategorijama glagola hrvatskoga književnog jezika Ukrajinac naići na velik broj poteškoća. Stoga bih se sasvim kratko osvrnula samo na neke različitosti koje vode nastajanju poteškoća.

Najveći problem za ukrajinskog govornika zasigurno je tvorba glagolskih vremena.

Ukrajinski jezik nema aorista i imperfekta, a tvorba perfekta, pluskvamperfekta te budućih vremena u ukrajinskom i hrvatskom jeziku uvelike se razlikuju.

Prezent hrvatskih glagola tvori se od svršenih i nesvršenih glagola nastavcima -em (*tresem*), -jem (*pijem*), -im (*radim*), -am (*čitam*). U ukrajinskom jeziku postoje dvije konjugacije glagola. U prvu konjugaciju spadaju glagoli koji u 3. licu množine prezenta imaju nastavke -ut' (-jut'), a u 2. i 3. licu jednine i 1. licu množine imaju sufiks -e: *čytaju, čytaješ, čytaje, čytajemo, čytajete, čytajut'*. U drugu konjugaciju spadaju glagoli koji u 3. licu množine prezenta imaju nastavke -at' (-jat'), a u 2. i 3. licu jednine i 1. licu množine imaju sufiks -y: *sadžu, sadyš, sadyt', sadytmo, sadyte, sad'at'*.

Ukrajinski glagoli svršenoga vida nemaju prezent. Od glagola nesvršenoga vida možemo načiniti samo jednostavni oblik futura. Taj se oblik tvori istim nastavcima kao i prezent nesvršenih glagola:

Ukrajinski

Jednostavni oblik futura glagola svršenog vida *napystaty*:

Jednina

1. *napyšu*
2. *napyšeš*
3. *napyše*

Množina

1. *napyšemo*
2. *napyšete*
3. *napyšut'*

U hrvatskom je jeziku drugačije: svi glagoli imaju sve oblike pa tako od glagola svršenog vida možemo, između ostalog, načiniti prezent. Taj se prezent, međutim, ne može upotrijebiti za iskazivanje prave sadašnjosti.

Hrvatski

Prezent glagola svršenog vida *napisati*:

Jednina

1. *napišem*
2. *napišeš*
3. *napiše*

Množina

1. *napišemo*
2. *napišete*
3. *napišu*

Perfekt se u hrvatskome jeziku tvori od glagolskog pridjeva radnog i nenaglašenog prezenta pomoćnog glagola *biti*. Perfekt u ukrajinskome jeziku tvori se na sličan način kao glagolski pridjev radni: dodavanjem sufiksa -v infinitivnoj osnovi na kraju riječi poslije samoglasnika, -l- ispred samoglasnika te nultoga sufiksa na kraju riječi poslije suglasnika: *nosy-(ty) + -v = nosyv*, *nosy + -l- + a (o, y)*; *big-(ty) + Ø = big*, *big + -l- + a (o, y)*. U hrvatskome jeziku kod tvorbe glagolskih pridjeva radnih infinitivnoj se osnovi dodaju nastavci -o, -ao, -la, -lo. Poteškoće će izazivati ispravna upotreba nenaglašenog prezenta pomoćnog glagola *biti* te razlikovanje u hrvatskom jeziku rodova u množini, budući da se u ukrajinskom jeziku ne razlikuje rod u množini: ukr.: *vony dali*; hrv.: *oni su dali*, *one su dale*, *ona su dala*. Poteškoća je na morfološko-sintaktičkoj razini ispuštanje zamjenice u rečenici s perfektom: *Ja sam bio u dućanu. Bio sam u dućanu*. U ukrajinskom jeziku ispuštanje zamjenice u rečenicama s perfektom nije dopušteno.

Ovladati pluskvamperfektom ukrajinskom govorniku nije teško ako je ovladao perfektom.

Razlikuje se tvorba futura u oba jezika. U hrvatskome jeziku futur I. tvori se od enklitičkih prezentskih oblika pomoćnoga glagola *htjeti* i infinitiva glagola koji se spreže. Futur II. tvori se od svršenoga prezenta glagola *biti* i pridjeva radnoga glagola koji se spreže. U ukrajinskom jeziku futur glagola nesvršenoga vida ima dva sinonimna oblika: analitički i sintetički. Analitički (složeni) oblik tvori se udruživanjem ličnih oblika pomoćnog glagola i infinitiva:

Jednina

1. *buđu spivaty*
2. *budeš spivaty*
3. *bude spivaty*

Množina

1. *budemo spivaty*
2. *budete spivaty*
3. *budut' spivaty*

Sintetički (sastavljeni oblik) budućega vremena tvori se dodavanjem sufiksa budućega vremena -m- i nastavaka za osobu na infinitivnu osnovu nesvršenoga vida.

Jednina

1. *spivatymu*
2. *spivatymeš*
3. *spivatyme*

Množina

1. *spivatymemo*
2. *spivatymete*
3. *spivatymut'*

Glagoli svršenoga vida imaju samo sintetičke oblike futura, a njihovi su nastavci isti kao i u sadašnjem vremenu:

Jednina

1. *napyšu*
2. *napyšeš*
3. *napyše*

Množina

1. *napyšemo*
2. *napyšete*
3. *napyšut'*

U radu su spomenuti samo neki problemi i poteškoće koje se odnose na ovladavanje glagolima kao vrstom riječi. Naravno da postoji još velik broj različitosti u načinu tvorbe gramatičkih kategorija glagola koje uzrokuju poteškoće u procesu učenja i ovladavanja morfologijom hrvatskoga jezika od strane ukrajinskih govornika.

ZAKLJUČNE NAPOMENE

Ovaj članak nije obuhvatio poteškoće pri ovladavanju pojedinim punoznačnim vrstama riječi: brojevima (*čyslivnyk*) i priložima (*pryslivnyk*) te odnosnim vrstama riječi: prijedlozima (*prymennyk*), veznicima (*spolučnyk*), česticama (*častky*) te uzvicima (*vyguk*). Svaka od spomenutih vrsta riječi zahtijeva da joj se posveti više pozornosti u zasebnim radovima zbog velikoga broja različitosti i poteškoća koje te različitosti uzrokuju.

LITERATURA

- Babić, S., Brozović, D., Moguš, M., Pavešić, S., Škarić, I., Težak, S. (1991). Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga jezika. HAZU. Zagreb: Globus, Nakladni zavod.
- Barić, E., Lončarić, M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V., Znika, M. (2003.). Hrvatska gramatika. 3. izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
- Cesarec, M. (1994). Učimo hrvatski. Gramatička vježbenica. I. dio. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Плющ, М. Я. (2000). Сучасна українська літературна мова. Київ: „Вища школа”.
- Popović, M., Trostinska, R. (1990). Morfologija imenica ukrajinskoga jezika. Radovi Zavoda za slavensku filologiju 25, 49-72.
- Popović, M., Trostinska, R. (1992-1993). Tvorba budućeg vremena u hrvatskom, ruskom i ukrajinskom književnom jeziku. Filologija, knjiga 20-21, 363-373.
- Težak, S., Babić, S. (1992). Gramatika hrvatskoga jezika. Zagreb: Školska knjiga.

BILJEŠKE

¹ Znak koji će u ovom radu služiti za označavanje mekoće prethodnog suglasnika i ukrajinskoga „mekoga znaka”, koji se koristi za označavanje umekšanosti prethodnoga suglasnika.

² U gramatikama ukrajinskoga jezika vokativ je sedmi padež.

³ U gramatikama ukrajinskoga jezika lokativ je šesti, a instrumental peti padež.

⁴ Ukrajinski apostrof.

HOW THE UKRAINIAN SPEAKERS ACQUIRE SOME PARTS OF SPEECH IN CROATIAN

Summary

This paper compares the morphological systems of Croatian and Ukrainian in terms of analysing the difficulties that non-native speakers face while acquiring the Croatian language. We focus on the difficulties in mastering noun and adjective declinations, adjective gradation, unstressed forms of pronouns and verb conjugations in Croatian.

Key words: Croatian morphology, Ukrainian morphology, parts of speech, noun, adjective, pronoun, verb, declination, gradation, verb tenses.

